

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΧΟΛΕΡΑΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μετάφραση: Μαρία Παλαιολόγου

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ο έρωτας στα χρόνια της χολέρας**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: El amor en los tiempos del cólera

Από τις Εκδόσεις Penguin Random House Grupo Editorial, Βαρκελώνη 1996

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Gabriel García Márquez

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Μαρία Παλαιολόγου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Μερσίνια Λαδοπούλου, Ραλλού Ρουχωτά

© Gabriel García Márquez, 1985 & Heirs of Gabriel García Márquez

© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Artnis/Shutterstock

© Φωτογραφία στη ράχη: Ulf Andersen/Getty Images

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2019

Πρώτη έκδοση: Εκδόσεις Λιβάνη, 1986

Δεύτερη έκδοση: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Νοέμβριος 2019

ISBN 978-618-01-3078-2

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοαντίτυπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 | Publishers since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση | 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα | 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 | Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psichogios.gr

www.psichogios.gr • <http://blog.psichogios.gr>

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ
ΓΚΑΡΣΙΑ
ΜΑΡΚΕΣ

Ο ΕΡΩΤΑΣ
ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΧΟΛΕΡΑΣ

Μετάφραση: Μαρία Παλαιολόγου

Για τη Μερσέδες, βέβαια.

Όλες οι σημειώσεις είναι της μεταφράστριάς.

Μπροσάρηδες ετούτοι οι τόποι:
έχουν πια την εστεμμένη τους θεά.

Λεάντρο Ντίας*

* Leándro José Díaz Duarte (1928-2013): Κολομβιανός συνθέτης, είδωλο της μουσικής βαγενάτο και προσωπικός φίλος του συγγραφέα.

Ήταν αναπόφευκτο: το άρωμα του πικραμύγδαλου του θύμιζε πάντα τη μοίρα των αδιέξοδων ερώτων. Ο γιατρός Χουβενάλ Ουρμπίνο* το ένιωσε από τη στιγμή που μπήκε στο σκοτεινό ακόμα σπίτι, όπου είχε καταφτάσει επειγόντως για να επιληφθεί ενός περιστατικού που για κείνον είχε πάψει να είναι επείγον εδώ και πολλά χρόνια. Ο πρόσφυγας απ' τις Αντίλες Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ, ανάπηρος πολέμου, που έκανε φωτογραφικά πορτρέτα παιδιών και ήταν ο πιο συμπονετικός αντίπαλός του στο σκάκι, είχε σωθεί από τα βάσανα της μνήμης με αναθυμιάσεις από την κυάνωση του χρυσού.

Βρήκε το πτώμα σκεπασμένο με μια κουβέρτα στο ράντζο εκστρατείας όπου κοιμόταν πάντα, δίπλα σ' ένα σκαμνί με το δοχείο που είχε χρησιμοποιήσει για να εξατμίσει το φαρμάκι. Στο πάτωμα, δεμένο στο πόδι του ράντζου, βρισκόταν τεντωμένο το σώμα ενός μαύρου γερμανικού μολοσσού με χιονάτο στέρνο και δίπλα του οι πατερίτσες. Η αποπνικτική, γεμάτη ετερόκλητα αντικείμενα κάμαρα, που εκτελούσε χρέη υπνοδωματίου και εργαστηρίου μαζί, είχε μόλις αρχίσει να αχνοφωτίζεται από το φως της χαρ αυγής που έμπαινε από το ανοιχτό παράθυρο, αλλά ήταν αρκετό για να αναγνωρίσεις

* Ο χαρακτήρας του Χουβενάλ Ουρμπίνο έχει πλαστεί με πρότυπο τον οικογενειακό γιατρό του συγγραφέα Ενρίκε ντε λα Βέγα, ο οποίος ήταν από την Καρταχένα και είχε σπουδάσει στο Παρίσι. Η κόρη του, Μαργαρίτα ντε λα Βέγα, σ' ένα ταξίδι της στην Αβάνα, συναντήθηκε κάποια στιγμή με τον Γκαρσία Μάρκες κι εκείνος το επιβεβαίωσε.

αμέσως την εξουσία του θανάτου. Τα άλλα παράθυρα, όπως και κάθε χαραμάδα στο δωμάτιο, ήταν στουμπωμένα με κουρέλια ή σφραγισμένα με μαύρα χαρτόνια, κι αυτό διόγκωνε την αίσθηση της ασφυξίας. Υπήρχε ένας πάγκος καργαρισμένος με φιαλίδια και μπουκαλάκια δίχως ετικέτες και δυο φαγωμένα λεκανάκια από κασσίτερο κάτω από μια συνηθισμένη λάμπα, καλυμμένη με κόκκινο χαρτί. Το τρίτο λεκανάκι*, αυτό για το στερεωτικό υγρό, βρισκόταν δίπλα στο πτώμα. Υπήρχαν περιοδικά και παλιές εφημερίδες παντού, στοίβες αρνητικών σε γυάλινες πλάκες, σπασμένα έπιπλα, αλλά όλα ξεσκονισμένα από κάποιο στοργικό χέρι. Παρότι ο αέρας από το παράθυρο είχε εξαγνίσει την ατμόσφαιρα, απέμενε, για όποιον ήξερε να το αναγνωρίσει, το ζεστό κατακάθι των άτυχων ερώτων του πικραμύγδαλου. Ο γιατρός Χουβενάλ Ουρμπίνο είχε σκεφτεί πολλές φορές, χωρίς προφητική διάθεση, πως δεν ήταν κατάλληλο μέρος εκείνο για να πεθάνεις εν δόξη Κυρίου. Με τον καιρό ωστόσο, κατέληξε να υποθέτει πως η αταξία του υπάκουε πιθανόν σε κάποια ανεξιχνίαστη βουλή της Θείας Πρόνοιας.

Είχε προηγηθεί ένας αστυνόμος μ' έναν πολύ νεαρό ασκούμενο της ιατρικής, που έκανε την πρακτική του ως ιατροδικαστής στο κέντρο υγείας του δήμου, κι είχαν αερίσει το δωμάτιο και σκεπάσει το πτώμα περιμένοντας να έρθει ο γιατρός Ουρμπίνο. Τον χαιρέτησαν και οι δυο τους με μια επισημότητα που αυτή τη φορά υποδήλωνε περισσότερο τα συλλυπητήρια παρά τον σεβασμό τους, αφού κι οι δυο τους γνώριζαν τη

* Σύμφωνα με τον ανθρωπολόγο, ιατροδικαστή και καθηγητή της ιστορίας της ιατρικής Χουάν Β. Φερνάντες ντε λα Γκάλα στο υπό έκδοση βιβλίο του *Médicos y medicina en la obra de Gabriel García Marquez*, θα πρέπει να χρησιμοποιήσει το δεύτερο και όχι το τρίτο λεκανάκι.

μεγάλη φιλία του με τον Ιερεμία ντε Σεντ-Αμούρ. Ο διαπρεπής δάσκαλος έσφιξε το χέρι και των δυο, όπως το έκανε πάντα με καθέναν από τους μαθητές του πριν αρχίσει το καθημερινό μάθημα στη γενική κλινική, κι ύστερα έπιασε την άκρη της κουβέρτας με τις άκρες του δείκτη και του αντίχειρα, λες κι ήταν λουλούδι, και αποκάλυψε το πτώμα σπιθαμής προς σπιθαμή με τελετουργική βραδύτητα. Ήταν εντελώς γυμνός, άκαμπος και διπλωμένος, με ανοιχτά μάτια και μπλαβισμένο σώμα, και κάπου πενήντα χρόνια πιο γερασμένος από την προηγούμενη νύχτα. Οι ίριδες ήταν διάφανες, τα γένια και τα μαλλιά του κιτρινωμένα και την κοιλιά του τη διαπερνούσε μια παλιά ουλή ραμμένη με κάτι κόμπους λες κι είχαν δέσει του λούμι. Το στέρνο και τα μπράτσα του ήταν πλατιά σαν κωπηλάτη γαλέρας από την άσκηση με τις πατερίτσες, αλλά τα ανυπεράσπιστα πόδια του έμοιαζαν με ορφανού. Ο γιατρός Χουβενάλ Ουρμπίνο τον κοίταξε μια στιγμή με τόσο πόνο στην καρδιά του όσο ελάχιστες φορές είχε νιώσει στη μακρά διάρκεια του άκαρπου αγώνα του ενάντια στον θάνατο.

«Φουκαριάρη!» του είπε. Το χειρότερο είχε πια περάσει.

Τον ξανασκέπασε με την κουβέρτα και ανέκτησε το ακαδημαϊκό του παράστημα. Την προηγούμενη χρονιά είχε γιορτάσει τα ογδόντα του χρόνια με κάθε επισημότητα, με μια τριήμερη γιορτή, και στον ευχαριστήριο λόγο του αντιστάθηκε για ακόμη μια φορά στον πειρασμό της συνταξιοδότησης. Είχε πει: «Θα φτάσει και θα περισσέψει ο χρόνος να ξεκουραστώ όταν πεθάνω, αλλά αυτό το ενδεχόμενο δεν είναι ακόμη στα σχέδιά μου». Παρότι κάθε φορά άκουγε όλο και λιγότερο από το δεξί αυτί και στηριζόταν σ' ένα μπαστούνι με ασημένια λαβή για να κρύψει την αβεβαιότητα των βημάτων του, εξακολουθούσε να φοράει με την ίδια αυτοπεποίθηση όπως στα νιάτα του το λινό κοστούμι με το γιλέκο, στο οποίο κρεμόταν διαγώνια η χρυσή καδένα του ρολογιού. Η γενειάδα

τύπου Λουί Παστέρ με το σεντεφένιο χρώμα και τα μαλλιά στην ίδια απόχρωση, πολύ καλά στρωμένα με τη χωρίστρα ίσια στη μέση, αποτύπωναν με πιστότητα τον χαρακτήρα του. Την όλο και πιο ανησυχητική διάβρωση της μνήμης την υποκαθιστούσε όσο του ήταν μπορετό με σημειώματα γραμμένα βιαστικά σε διάφορα χαρτάκια, που τελικά μπερδεύονταν σε όλες του τις τσέπες, όπως και τα όργανα, τα ιατρικά φιαλίδια και τόσα άλλα ανάκατα πράγματα στο ασφυκτικά γεμάτο βαλιτσάκι του. Δεν ήταν μονάχα ο πιο παλιός και ξακουστός γιατρός στην πόλη, αλλά και ο πιο περιποιημένος άντρας. Ωστόσο, η επιδεικτική ευρυμάθειά του και ο διόλου αφελής τρόπος του να χειρίζεται την ισχύ του ονόματός του του είχαν χάρισει λιγότερες συμπάθειες απ' αυτές που άξιζε.

Οι οδηγίες στον αστυνόμο και στον ασκούμενο υπήρξαν ακριβείς και σύντομες. Δε χρειαζόταν να γίνει νεκροψία. Η μυρωδιά του σπιτιού αρκούσε για να προσδιορίσει πως η αιτία του θανάτου ήταν οι αναθυμιάσεις από την κυάνωση του χρυσού που ενεργοποιήθηκε στο σκεύος από κάποιο οξύ για την επεξεργασία φωτογραφιών, και ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ γνώριζε πολύ καλά το θέμα για να θεωρηθεί ατύχημα. Μια κάποια επιφύλαξη του αστυνόμου τη σταμάτησε μ' έναν τυπικό του χαρακτήρα του ξιφισμού: «Μην ξεχνάτε πως εγώ είμαι αυτός που υπογράφει το πιστοποιητικό θανάτου». Ο νεαρός γιατρός απογοητεύτηκε: δεν είχε ποτέ την τύχη να μελετήσει τα αποτελέσματα της κυάνωσης του χρυσού σ' ένα πτώμα. Ο γιατρός Χουβενάλ Ουρμπίνο εξεπλάγη που δεν τον είχε δει στην Ιατρική Σχολή, αλλά κατάλαβε αμέσως από το εύκολο αναψοκοκκίνισμα στα μάγουλά του και την προφορά των Άνδεων πως ήταν ίσως νεοφερμένος στην πόλη. Είπε: «Όλο και κάποιος τρελός από έρωτα θα βρεθεί σύντομα να σας δώσει την ευκαιρία». Και μόνο λέγοντάς το συνειδητοποίησε πως, μεταξύ των αναρίθμητων αυτοκτονιών που θυ-

μόταν, εκείνη ήταν η πρώτη με κυάνωση του χρυσού που δεν είχε προκληθεί εξαιτίας κάποιας ερωτικής απογοήτευσης. Κάτι άλλαξε τότε στη χροιά της φωνής του.

«Όταν τον συναντήσετε, να δώσετε πολλή προσοχή», είπε στον ασκούμενο. «Συνήθως έχουν άμμο στην καρδιά».

Ύστερα μίλησε με τον αστυνόμο όπως θα έκανε με κάποιον υφιστάμενό του. Τον πρόσταξε να παρακάμψουν όλα τα εμπόδια για να γίνει η ταφή το ίδιο εκείνο απόγευμα με τη μεγαλύτερη διακριτικότητα. Είπε: «Θα μιλήσω εγώ μετά με τον δήμαρχο». Γνώριζε πως ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ ήταν πρωτόγονα λιτός και πως κέρδιζε με την τέχνη του πολύ περισσότερα απ' όσα χρειαζόταν για να ζήσει, οπότε σε κάποιον από τα συρτάρια του σπιτιού θα έπρεπε να υπάρχουν χρήματα με το παραπάνω για τα έξοδα της κηδείας.

«Αν δε βρείτε, δεν πειράζει», είπε. «Τα αναλαμβάνω εγώ όλα».

Πρόσταξε να πουν στις εφημερίδες πως ο φωτογράφος είχε πεθάνει από φυσικά αίτια, αν και πίστευε πως η είδηση δε θα τους ενδιέφερε καθόλου. Είπε: «Αν είναι αναγκαίο, θα μιλήσω εγώ με τον κυβερνήτη». Ο αστυνόμος, ένας σοβαρός και ταπεινός υπάλληλος, γνώριζε πως η αστική αυστηρότητα του δασκάλου ακόνιζε τα νεύρα ακόμη και των στενότερων φίλων του και τον εξέπληττε η ευκολία με την οποία υπερέβαινε τις νομικές διαδικασίες για να επισπεύσει την ταφή. Στο μοναδικό που δε συγκατατέθηκε ήταν να μιλήσει με τον αρχιεπίσκοπο για να ταφεί ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ σε ιερό έδαφος. Ο αστυνόμος, δυσαρεστημένος με την ίδια του την αγένεια, προσπάθησε να δικαιολογηθεί.

«Είχα την εντύπωση πως αυτός ο άνθρωπος ήταν άγιος», είπε.

«Κάτι ακόμη πιο παράξενο», είπε ο γιατρός Ουρμπίνο, «ένας άθεος άγιος. Αυτά όμως είναι ζητήματα του Θεού».

Μακριά, από την άλλη άκρη της αποικιακής πόλης, ακούστηκαν οι καμπάνες του καθεδρικού να καλούν στη θεία λειτουργία. Ο γιατρός Ουρμπίνο φόρεσε τα γυαλιά της πρεσβυωπίας με τον χρυσό σκελετό και συμβουλευτήκε το ρολογάκι της καδένας, που ήταν τετράγωνο και λεπτό και το καπάκι του άνοιγε μ' ένα ελατήριο: λίγο ακόμη και θα έχανε τη λειτουργία της Πεντηκοστής.

Στον χώρο υπήρχε μια τεράστια φωτογραφική μηχανή πάνω σε ρόδες, όπως εκείνες στα δημόσια πάρκα, το φόντο ενός δειλινού στη θάλασσα ζωγραφισμένο στο χέρι, και οι τοίχοι ήταν καλυμμένοι με φωτογραφίες μικρών παιδιών στις αξιωματικόνευτες επετείους τους: η πρώτη μετάληψη, το μασκάρεμα σε κουνέλι, τα ευτυχισμένα γενέθλια. Ο γιατρός Ουρμπίνο είχε δει τους τοίχους να σκεπάζονται αργά, τη μια χρονιά μετά την άλλη, όσο εκείνοι ήταν απορροφημένοι στις απογευματινές παρτίδες σκακιού, και είχε σκεφτεί πολλές φορές με αίσθημα απόγνωσης πως σ' εκείνη την παράταξη τυχαίων πορτρέτων βρισκόταν εν σπέρματι το μέλλον της πόλης, που θα την κυβερνούσαν και θα τη διέφθειραν εκείνα τα άγνωστα παιδιά και στην οποία δε θα απέμεναν πια ούτε οι στάχτες της δόξας του.

Στο γραφείο, δίπλα σ' ένα δοχείο με διάφορα τσιμπούκια θαλασσόλυκου, βρισκόταν η σκακιέρα με τη μισοτελειωμένη παρτίδα. Παρότι βιαζόταν κι είχε άσχημη διάθεση, ο γιατρός Ουρμπίνο δεν αντιστάθηκε στον πειρασμό να τη μελετήσει. Ήξερε πως ήταν η παρτίδα της προηγούμενης νύχτας, αφού ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ έπαιζε κάθε απόγευμα όλη την εβδομάδα, και τουλάχιστον με τρεις διαφορετικούς αντιπάλους, αλλά έφτανε πάντα ως το τέλος κι ύστερα φύλαγε τη σκακιέρα και τα πιόνια στη θήκη τους και τη θήκη σ' ένα συρτάρι του γραφείου. Ήξερε πως έπαιζε με τα λευκά, κι εκείνη τη φορά ήταν φανερό πως ήταν χαμένος από χέρι σε τέσσε-

ρις ακόμη κινήσεις. «Αν επρόκειτο για έγκλημα, αυτό θα ήταν ένα καλό τεκμήριο», είπε μέσα του. «Γνωρίζω μονάχα έναν άνθρωπο ικανό να οργανώσει τέτοια δεξιοτεχνική παγίδα». Δε θα μπορούσε να συνεχίσει να ζει αν δεν εξακριβωνε αργότερα γιατί εκείνος ο αδάμαστος στρατιώτης, συνηθισμένος να πολεμά ως την τελευταία ρανίδα του αίματός του, είχε αφήσει ημιτελή την τελευταία μάχη της ζωής του.

Στις έξι το πρωί, όταν έκανε την τελευταία περιπολία, ο νυχτοφύλακας είχε δει το σημείωμα καρφωμένο στην εξώπορτα: *Μπείτε δίχως να χτυπήσετε και ειδοποιήστε την αστυνομία*. Λίγο μετά κατέφτασαν ο αστυνόμος και ο ασκούμενος και ερεύνησαν κι οι δυο το σπίτι αναζητώντας κάποιο στοιχείο που να ακυρώνει την καταλυτική πραγματικότητα της αναμφισβήτητης μυρωδιάς του πικραμύγδαλου. Στις ελάχιστες στιγμές όμως που κράτησε η ανάλυση της ημιτελούς παρτίδας, ο αστυνόμος ανακάλυψε ανάμεσα στα χαρτιά του γραφείου έναν φάκελο που απευθυνόταν στον γιατρό Χουβενάλ Ουρμπίνο, κλεισμένο με τόσο βουλοκέρι ώστε χρειάστηκε να τον κομματιάσουν για να βγάλουν από μέσα την επιστολή. Ο γιατρός τράβηξε τη μαύρη κουρτίνα από το παράθυρο για να έχει περισσότερο φως, έριξε πρώτα μια γρήγορη ματιά στις έντεκα κόλες, γραμμένες με έναν καθαρό καλλιγραφικό χαρακτήρα κι απ' τις δυο μεριές, και από τη στιγμή που διάβασε την πρώτη παράγραφο κατάλαβε πως είχε χάσει τη μετάληψη της Πεντηκοστής. Διάβασε ανασαίνοντας γρήγορα, επιστρέφοντας σε διάφορες σελίδες για να ξαναπιάσει το χαμένο νόημα, και όταν τελείωσε έμοιαζε λες κι είχε γυρίσει από πολύ μακριά κι ύστερα από πολύ καιρό. Ήταν φανερά καταρρακωμένος παρά την προσπάθεια που έκανε να μην το δείχνει: τα χείλη του είχαν μπλαβίσει όπως εκείνα του πτώματος και δεν μπόρεσε να πειθαρχήσει το τρέμουλο των χεριών του όταν ξαναδίπλωσε την επιστολή και τη φύλαξε στην

τσέπη του γιλέκου του. Τότε θυμήθηκε τον αστυνόμο και τον νεαρό γιατρό και τους χαμογέλασε μέσα από την καταχνιά της βαρυθυμίας του.

«Τίποτα το ιδιαίτερο», είπε. «Είναι οι τελευταίες του επιθυμίες».

Ήταν η μισή αλήθεια, αλλά εκείνοι την πήραν για ολόκληρη διότι τους πρόσταξε να σηκώσουν μια λασκαρισμένη πλάκα από το πάτωμα κι εκεί βρήκαν ένα πολυχρησιμοποιημένο τραπεζικό βιβλιάριο όπου βρισκόταν ο συνδυασμός για να ανοίξουν το χρηματοκιβώτιο. Δεν υπήρχαν τόσα χρήματα όσα νόμιζαν, αλλά ήταν υπεραρκετά για να καλύψουν τα έξοδα της κηδείας και άλλες, μικρότερες υποχρεώσεις. Ο γιατρός Ουρμπίνο συνειδητοποιούσε πλέον πως δε θα κατάφερε να φτάσει στον καθεδρικό πριν από την ανάγνωση του Ευαγγελίου.

«Είναι η τρίτη φορά που χάνω την κυριακάτικη λειτουργία από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου», είπε. «Ο Θεός όμως καταλαβαίνει».

Προτίμησε λοιπόν να καθυστερήσει λίγα ακόμη λεπτά για να τακτοποιήσει όλες τις λεπτομέρειες, παρότι μετά βίας συγκρατούσε την αδημονία να μοιραστεί με τη σύζυγό του τις εκμυστηρεύσεις της επιστολής. Δεσμεύτηκε να ενημερώσει την πολυπληθή κοινότητα των προσφύγων από την Καραϊβική που έμεναν στην πόλη, για την περίπτωση που θα ήθελαν να αποδώσουν τις ύστατες τιμές σ' εκείνον που είχε συμπεριφερθεί ως ο πιο ευυπόληπτος όλων, ο πιο δραστήριος και ριζοσπαστικός, ακόμη και αφότου ήταν πλέον ολοφάνερο πως είχε υποκύψει στην απογοήτευση. Θα ειδοποιούσε επίσης τους συνενόχους της σκακιέρας, μεταξύ των οποίων υπήρχαν από φημισμένους επαγγελματίες έως ανώνυμους μάστορες, και άλλους, λιγότερο κοντινούς φίλους, αλλά που ίσως θα ήθελαν να παραβρεθούν στην κηδεία. Πριν μάθει την ύπαρξη της μεταθανάτιας επιστολής, νόμιζε πως ήταν ο καλύτερος φίλος

του, αλλά αφότου τη διάβασε δεν ήταν βέβαιος για τίποτα. Έτσι κι αλλιώς, θα έστελνε ένα στεφάνι με γαρδένιες, για την περίπτωση που ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ είχε μετανιώσει την τελευταία στιγμή. Η κηδεία θα γινόταν στις πέντε, που ήταν η κατάλληλη ώρα τους πιο θερμούς μήνες. Αν τον χρειαζόνταν, θα βρισκόταν από τις δώδεκα και μετά στο εξοχικό του γιατρού Λάσιδες Ολιβέγια, του αγαπημένου του μαθητή, που εκείνη την ημέρα γιόρταζε με ένα επίσημο γεύμα την αργυρή επαγγελματική του επέτειο.

Ο γιατρός Χουβενάλ Ουρμπίνο ακολουθούσε μια εύκολη ρουτίνα από τότε που άφησε πίσω τα πρώτα μαρτυρικά χρόνια του αγώνα του, και είχε καταφέρει να αποκτήσει τέτοιο σεβασμό και τόσο κύρος όσο κανείς στην περιφέρεια. Σηκωνόταν με το πρώτο λάλημα των κοκοριών κι εκείνη την ώρα άρχιζε να παίρνει τα μυστικά του φάρμακα: βρομούχο κάλιο για να ανεβαίνει η διάθεση, σαλικυλικά άλατα για τους πόνους στα κόκαλα την περίοδο των βροχών, σταγόνες ερυσίβης* της σίκαλης για τη ζάλη, μπελαντόνα για καλό ύπνο. Όλη την ώρα έπαιρνε και κάτι, πάντοτε στα κρυφά, διότι στη μακρά ζωή του ως γιατρός και δάσκαλος υπήρξε πάντοτε αντίθετος στη συνταγογράφηση καταπραϋντικών για το γήρας: του ήταν πιο εύκολο να αντέξει τους ξένους πόνους παρά τους δικούς του. Είχε πάντα στην τσέπη του ένα σακουλάκι καμφοράς που ανάσαινε βαθιά όταν δεν τον έβλεπε κανείς, για να του παίρνει τον φόβο από το ανακάτεμα τόσων φαρμάκων.

Παρέμενε μία ώρα στο γραφείο του, προετοιμάζοντας το μάθημα γενικής παθολογίας που έκανε στην Ιατρική Σχολή κάθε μέρα, Δευτέρα με Σάββατο, στις οκτώ ακριβώς, ως την

* Μύκητας που παρασιτεί σε κάποια δημητριακά και στη χλόη. Εμφανίζεται πριν από την ανθοφορία, ως λευκή μαλακή μάζα από την οποία εκρέει μελιτώδες αγγειοσυσπαστικό υγρό.

παραμονή του θανάτου του. Ήταν επίσης αφοσιωμένος αναγνώστης των πιο πρόσφατων λογοτεχνικών έργων που του έστελνε ταχυδρομικώς ο βιβλιοπώλης του από το Παρίσι ή εκείνων που έκανε παραγγελία στη Βαρκελώνη ο ντόπιος βιβλιοπώλης του, αν και δεν παρακολουθούσε την ισπανόφωνη λογοτεχνία με τέτοια προσοχή όπως τη γαλλική. Σε κάθε περίπτωση, δεν τα διάβαζε ποτέ το πρωί αλλά μετά τον μεσημεριανό υπνάκο για μία ώρα, και το βράδυ πριν κοιμηθεί. Όταν τελείωνε τη μελέτη, έκανε για δεκαπέντε λεπτά ασκήσεις αναπνοής στο μπάνιο, μπροστά από το ανοιχτό παράθυρο, αναπνέοντας πάντα προς την πλευρά που λαλούσαν τα κοκόρια, εκεί όπου βρισκόταν ο φρέσκος αέρας. Ύστερα έκανε το μπάνιο του, έφτιαχνε τη γενειάδα του και κολλάριζε το μουστάκι του σε μια ατμόσφαιρα γεμάτη Acqua di Cologne, την κανονική, της Farina Gegenüber, και φορούσε τα λευκά λινά του, με το γιλέκο και το μαλακό καπέλο και τα κορδοβέζικα μποτίνια με τα ανάγλυφα σχέδια. Στα ογδόντα ένα του χρόνια διατηρούσε το ευπροσήγορο φέρεσιμο και το εορταστικό πνεύμα που είχε όταν επέστρεψε από το Παρίσι, λίγο μετά τη μεγάλη επιδημία της ασιατικής χολέρας, και τα καλοχτενισμένα μαλλιά με τη χωρίστρα στη μέση εξακολουθούσαν να είναι ίδια με κείνα των νιάτων του, εκτός από το μεταλλικό χρώμα. Προγευμάτιζε με την οικογένειά του, αλλά με ατομική δίαιτα: αφέψημα αρτεμισίας, για την καλή λειτουργία του στομάχου, κι ένα κεφάλι σκόρδο του οποίου τις σκελίδες ξεφλούδιζε κι έτρωγε μία μία, μασώντας τες επιμελώς μαζί μ' ένα καρβέλι ψωμί, για να προλάβει την καρδιοπάθεια. Μετά το μάθημα σπανίως δεν είχε κάποια υποχρέωση σχετική με τις πρωτοβουλίες του για τα κοινά ή με τα θρησκευτικά του καθήκοντα ή με τις καλλιτεχνικές και κοινωνικές καινοτόμες παρεμβάσεις του.

Γευμάτιζε σχεδόν πάντα στο σπίτι του, έπαιρνε έναν δεκάλεπτο υπνάκο καθισμένος στη βεράντα της περικόλειστης

αυλής, ακούγοντας στα όνειρά του τα τραγούδια των υπηρετριών κάτω από τα φυλλώματα των δέντρων μάνγκο, ακούγοντας τη βουή του δρόμου, την αντάρα απ' τα γράσα και τις μηχανές στο μουράγιο, των οποίων οι αναθυμιάσεις φτεροκοπούσαν στον αέρα του σπιτιού τα ζεστά απογεύματα σαν άγγελος καταδικασμένος σε αποσύνθεση. Ύστερα διάβαζε για μία ώρα τα πρόσφατα βιβλία, ιδιαιτέρως μυθιστορήματα και ιστορικές μελέτες, κι έκανε μαθήματα γαλλικών και τραγουδιού στον οικόσιτο παπαγάλο που εδώ και χρόνια ήταν η τοπική ατραξιόν. Στις τέσσερις έβγαινε για να επισκεφθεί τους ασθενείς του, αφού είχε πει μια κανάτα λεμονάδα με πάγο. Παρά την ηλικία του, αρνιόταν να δεχτεί τους ασθενείς στο ιατρείο του και εξακολουθούσε να τους κουράρει στα σπίτια τους, όπως έκανε πάντα από τότε που η πόλη ήταν τόσο μικρή ώστε μπορούσες να πας με τα πόδια οπουδήποτε.

Απ' όταν επέστρεψε από την Ευρώπη για πρώτη φορά, κυκλοφορούσε με το οικογενειακό λαντό με τα δυο χρυσοκάστανα άλογα, αλλά, όταν δε βόλεψε πια, το άλλαξε με μια μόνιπη βικτόρια και συνέχισε να τη χρησιμοποιεί πάντα με μια κάποια περιφρόνηση για τη μόδα, όταν πλέον οι άμαξες άρχιζαν να εξαφανίζονται απ' τον κόσμο και οι μοναδικές που απέμεναν στην πόλη χρησίμευαν μονάχα για να κάνουν τις βόλτες τους οι τουρίστες και να μεταφέρουν τα στεφάνια στις κηδείες. Παρότι αρνιόταν να αποσυρθεί, γνώριζε καλά πως τον φώναζαν μονάχα για να φροντίσει τελειωμένες περιπτώσεις, αλλά εκείνος θεωρούσε πως κι αυτό επίσης ήταν μια μορφή ειδικότητας. Ήταν ικανός να γνωρίζει τι είχε ένας ασθενής μονάχα από την όψη του, γινόταν ολοένα και πιο δύσπιστος απέναντι στα πατενταρισμένα φάρμακα και παρακολουθούσε ανήσυχος τον εκχυδαϊσμό της χειρουργικής. Έλεγε: «Το νυστέρι είναι η μεγαλύτερη απόδειξη της αποτυχίας της ιατρικής». Θεωρούσε πως, με αυστηρά κριτήρια, κάθε

φάρμακο ήταν δηλητήριο και πως το εβδομήντα τοις εκατό των συνηθισμένων τροφίμων επέσπευδαν τον θάνατο. «Όπως και να έχει», συνήθιζε να λέει στην τάξη, «τη λίγη ιατρική γνώση που υπάρχει την κατέχουν μονάχα κάποιοι γιατροί». Από τον νεανικό ενθουσιασμό είχε περάσει σε μια θέση που εκείνος ο ίδιος όριζε ως φатаλιστικό ουμανισμό: «Ο καθένας είναι κύριος του θανάτου του και το μοναδικό που μπορούμε να κάνουμε όταν έρθει η ώρα είναι να τον βοηθήσουμε να πεθάνει δίχως φόβο και πόνο». Ωστόσο, παρά τις ακραίες απόψεις, που αποτελούσαν πλέον τμήμα της ντόπιας ιατρικής παράδοσης, οι παλιοί του μαθητές εξακολουθούσαν να τον συμβουλεύονται ακόμη κι όταν ήταν καταξιωμένοι επαγγελματίες, καθώς του αναγνώριζαν αυτό που τότε ονομαζόταν κλινικό μάτι. Όπως και να 'χει, υπήρξε πάντα ακριβός και επιλεκτικός γιατρός και η πελατεία του περιοριζόταν στα αρχοντικά της συνοικίας των Αντιβασιλέων.

Το ημερήσιο πρόγραμμά του ήταν τόσο μεθοδικό, ώστε η σύζυγός του ήξερε πού να του στείλει κάποιο μήνυμα αν προέκυπτε κάτι επείγον κατά τη διάρκεια των απογευματινών επισκέψεων. Όταν ήταν νέος, αργοπορούσε στο Καφενείο της Ενορίας προτού επιστρέψει σπίτι, κι έτσι τελειοποίησε τις σκακιστικές του ικανότητες τους συμπαίκτες του πεθερού του και κάποιους πρόσφυγες από την Καραϊβική. Από την αυγή του καινούργιου αιώνα όμως, δεν ξαναπήγε στο Καφενείο της Ενορίας και αποπειράθηκε να οργανώσει εθνικά τουρνουά με τη χορηγία της Κοινωνικής Λέσχης. Εκείνη την εποχή ήταν που ήρθε ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ, με τα γόνάτα του νεκρά ήδη, δίχως την ιδιότητα του φωτογράφου παιδιών, και πριν περάσουν τρεις μήνες είχε γνωριστεί με όλους όσοι ήξεραν να μετακινήσουν τον αξιωματικό στη σκακιέρα, γιατί κανείς δεν είχε καταφέρει να του πάρει παρτίδα. Για τον γιατρό Χουβενάλ Ουρμπίνο υπήρξε μια θαυμαστή συνάντηση, σε μια στιγμή που

το σκάκι είχε γίνει αδάμαστο πάθος για κείνον και δεν του απέμεναν πια και τόσοι αντίπαλοι για να το κορέσει.

Χάρη σ' εκείνον, ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ μπόρεσε να γίνει αυτός που υπήρξε ανάμεσά μας. Ο γιατρός Ουρμπίνο έγινε ο άνευ όρων προστάτης του, ο εγγυητής του για τα πάντα, δίχως να κάνει καν τον κόπο να εξακριβώσει ούτε ποιος ήταν ούτε τι έκανε ούτε από ποιους άδοξους πολέμους είχε περιέλθει σ' εκείνη την κατάσταση αναπηρίας και πνευματικής σύγχυσης. Τέλος, του δάνεισε χρήματα για να φτιάξει το φωτογραφικό εργαστήριο, τα οποία ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ άρχισε να του επιστρέφει με την ακρίβεια ρολογιού, ως την τελευταία δεκάρα, από τότε που φωτογράφησε το πρώτο τρομαγμένο από τη λάμψη του μαγνησίου παιδί.

Όλα χάρη στο σκάκι. Στην αρχή έπαιζαν στις επτά το βράδυ, μετά το δείπνο, με δίκαιο πλεονέκτημα υπέρ του γιατρού εξαιτίας της αξιοσημείωτης υπεροχής του αντιπάλου, που όμως ολοένα και λιγόστευε, ώσπου έφτασαν στο ίδιο επίπεδο. Αργότερα, όταν ο δον Γκαλιλέο Δακόντε άνοιξε το πρώτο υπαίθριο σινεμά, ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ υπήρξε ένας από τους πιο συνεπείς πελάτες του και οι παρτίδες περιορίστηκαν στις νύχτες που άφηναν ελεύθερες οι κινηματογραφικές προεμιέρες. Ως τότε είχε γίνει τόσο φίλος με τον γιατρό, ώστε τον συνόδευε στο σινεμά, αλλά πάντα δίχως τη σύζυγό του, εν μέρει επειδή εκείνη δεν είχε την υπομονή να ακολουθήσει το νήμα των δύσκολων συσχετισμών και εν μέρει διότι είχε ενστικτωδώς πάρει μυρωδιά πως ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ δεν ήταν καλή παρέα για κανέναν.

Η ζωή του ήταν διαφορετική την Κυριακή. Πήγαινε στη θεία λειτουργία στον καθεδρικό κι ύστερα επέστρεφε σπίτι και παρέμενε εκεί για να ξεκουραστεί και να διαβάσει στη βιβλιοθήκη της περίκλειστης αυλής. Ελάχιστες φορές έβγαινε για να δει κάποιον άρρωστο άγια μέρα, αν δεν ήταν εξαιρετικά

επείγον, και εδώ και πολλά χρόνια δεν αναλάμβανε κάποια κοινωνική υποχρέωση παρεκτός και αν ήταν αναπόφευκτη. Εκείνη την ημέρα της Πεντηκοστής, εξαιτίας μιας εξαιρετικής σύμπτωσης, είχαν συμβεί δυο παράξενα γεγονότα: ο θάνατος ενός φίλου και η ασημένια επέτειος ενός εξέχοντος μαθητή. Ωστόσο, αντί να επιστέψει κατευθείαν σπίτι, όπως σκόπευε ύστερα από την επιβεβαίωση του θανάτου του Ιερεμία ντε Σεντ-Αμούρ, αφέθηκε να παρασυρθεί από την περιέργεια.

Αμέσως μόλις ανέβηκε στην άμαξα, ξαναδιάβασε στα πεταχτά τη μεταθανάτια επιστολή και πρόσταξε τον αμαξά να τον πάει σε μια παράξενη διεύθυνση στην παλιά συνοικία των σκλάβων. Εκείνη η απόφαση ήταν τόσο ξένη στις συνήθειές του, ώστε ο αμαξάς θέλησε να βεβαιωθεί πως δεν είχε κάνει κάποιο λάθος. Δεν είχε κάνει: η διεύθυνση ήταν ξεκάθαρη κι εκείνος που την είχε γράψει είχε λόγους και με το παραπάνω να τη γνωρίζει πολύ καλά. Ο γιατρός Ουρμπίνο επέστρεψε τότε στο πρώτο φύλλο της επιστολής και βυθίστηκε ξανά σ' εκείνη την πηγή των ανεπιθύμητων αποκαλύψεων που θα μπορούσαν να του αλλάξουν τη ζωή και στην ηλικία του ακόμη, αν κατάφερε να πείσει τον εαυτό του πως δεν επρόκειτο για το παραλήρημα ενός ξοφλημένου.

Η διάθεση του καιρού είχε αρχίσει να χαλαίει από πολύ νωρίς, είχε συννεφιά και κρύο, αλλά δεν υπήρχε κίνδυνος βροχής πριν από το μεσημέρι. Προσπαθώντας να βρει έναν πιο σύντομο δρόμο, ο αμαξάς μπήκε στα πέτρινα σοκάκια της αποικιακής πόλης και χρειάστηκε να σταματήσει πολλές φορές για να μην τρομάξει το άλογο από την αναστάτωση που προκαλούσαν τα σχολεία και οι θρησκευτικές αδελφότητες επιστρέφοντας από τη λειτουργία της Πεντηκοστής. Στους δρόμους υπήρχαν χάρτινες γιρλάντες, μουσική, λουλούδια και κοπέλες με χρωματιστά παρασόλια και βολάν από μουνσελίνα που έβλεπαν να περνάει η γιορτή από τα μπαλκόνια. Στην

πλατεία του Καθεδρικού, όπου μόλις διακρινόταν το άγαλμα του Απελευθερωτή* ανάμεσα στις αφρικάνικες φοινικίες και στα καινούργια ηλεκτρικά φανάρια, είχαν μποτιλιαριστεί τα αυτοκίνητα στην έξοδο της λειτουργίας και δεν υπήρχε διαθέσιμη θέση στο αξιοσέβαστο και θορυβώδες Καφενείο της Ενορίας. Το μοναδικό αμάξι με άλογο ήταν αυτό του γιατρού Ουρμπίνο και ξεχώριζε από τα ελάχιστα που είχαν απομείνει στην πόλη, διότι η δερμάτινη κουκούλα διατηρούσε πάντα τη στίλβη της και τα μεταλλικά μέρη ήταν μπρούντζινα για να μη φαγωθούν απ' τ' αλάτι** και οι ρόδες και το αμάξωμα με τη χρυσαφιά μπορντούρα ήταν βαμμένα κόκκινα, όπως στις νύχτες των γκαλά της Όπερας της Βιέννης. Επιπλέον, ενώ για τον αμαξά των πιο ταπεινών οικογενειών ήταν αρκετό να φοράει καθαρό πουκάμισο, εκείνος εξακολουθούσε να απαιτεί απ' τον δικό του τη λιβρέα από μαραμένο βελούδο και το ημίψηλο του θηριοδαμαστή τσίρκου, που, εκτός από αναχρονιστικά, εκλαμβάνονταν ως έλλειψη ευσπλαχνίας μέσα στον καύσωνα της Καραϊβικής.

Παρά τη σχεδόν μανιώδη αγάπη του για την πόλη και παρά το γεγονός πως τη γνώριζε καλύτερα απ' τον καθένα, ο γιατρός Χουβενάλ Ουρμπίνο πολύ λίγες φορές είχε λόγο σαν αυτής της Κυριακής να διακινδυνεύσει ανεπιφύλακτα μέσα στον σαματά της παλιάς συνοικίας των σκλάβων. Ο αμαξάς χρειάστηκε να κάνει πολλούς κύκλους και να ρωτήσει αρκετές φορές για να βρει τη διεύθυνση. Ο γιατρός Ουρμπίνο είδε από κοντά τη βαρυθυμία των βάλτων, τη μοιραία τους σιω-

* Του Σιμόν Μπολίβαρ.

** Salitre στο πρωτότυπο: εκμεταλλεύσιμο ορυκτό νιτρικό άλας, ένωση του νίτρου της Χιλής (νιτρικό νάτριο) και του νίτρου των Ινδιών (νιτρικό κάλιο), που βρίσκεται σε μεγάλες ποσότητες στη Χιλή και στη Βολιβία.

πή, τη μυρωδιά σαν τις πορδές που αφήνει ο κρεμασμένος, που τόσα άυπνα ξημερώματα ανέβαινε ως την κάμαρά του ανακατεμένη με το άρωμα του γιασεμιού της αυλής και που εκείνος ένιωθε να περνάει σαν χτεσινός αγέρας, απολύτως άσχετος με τη ζωή του. Εκείνη η αποφορά όμως, η τόσες φορές ωραιοποιημένη από τη νοσταλγία, μετατράπηκε σε ανυπόφορη πραγματικότητα όταν η άμαξα άρχισε να χοροπηδά πάνω στους λασπωμένους δρόμους όπου οι κορακόγυπες τσακώνονταν για τα παρασυρμένα από τη φουσκοθαλασσιά απόβλητα των σφαγείων. Αντίθετα από την πόλη των Αντιβασιλέων, της οποίας τα σπίτια είχαν τοιχοποιία, εκεί ήταν φτιαγμένα από ξεβαμμένα ξύλα με τσίγκινες στέγες, και η πλειονότητα πάνω σε πασσάλους για να μην μπαίνουν μέσα τα νερά από τους ανοιχτούς βόθρους, που είχαν κληρονομήσει απ' τους Ισπανούς. Τα πάντα είχαν όψη φτώχειας και εγκατάλειψης, αλλά από τις ρυπαρές ταβέρνες έβγαινε η ομορφονία της μουσικής του γλεντιού της Πεντηκοστής των φτωχών, που δεν καταλάβαινε ούτε από Θεό ούτε από Νόμο. Όταν επιτέλους βρήκαν τη διεύθυνση, την άμαξα καταδίωκαν συμμορίες από τσίτσινια πιτσιρικά που κοροΐδευαν τη θεατρική ενδυμασία του αμαξάκι και εκείνος αναγκάστηκε να τα τρομάξει με το καμουτσίκι. Ο γιατρός Ουρμπίνο, προετοιμασμένος για μια εμπιστευτική επίσκεψη, κατάλαβε πολύ αργά πως δεν υπήρχε πιο επικίνδυνη αφέλεια από εκείνη της ηλικίας του.

Το εξωτερικό του σπιτιού δίχως νούμερο δεν είχε τίποτα που να το ξεχωρίζει από τα πλέον δύστυχα, εκτός από το παρὰθυρο με τις δαντελένιες κουρτίνες και μια πόρτα βγαλμένη από κάποια παλιά εκκλησία. Ο αμαξάς χτύπησε το ρόπτρο και μονάχα όταν βεβαιώθηκε πως ήταν η σωστή διεύθυνση βοήθησε τον γιατρό να κατέβει από την άμαξα. Η εξώπορτα είχε ανοίξει αθόρυβα και μέσα στο μισοσκοτάδο του σπιτιού βρισκόταν μια ώριμη γυναίκα, ντυμένη από πάνω ως κάτω

στα μαύρα, μ' ένα κόκκινο τριαντάφυλλο στο αυτί. Παρά τα χρόνια της, που δεν ήταν κάτω από σαράντα, εξακολουθούσε να είναι μια περήφανη μιγάδα, με χρυσαφένια, σκληρά μάτια και μαλλιά που ακολουθούσαν αυστηρά το σχήμα του κρανίου της σαν να φορούσε μια κάσκα από μεταλλικό βαμβάκι. Ο γιατρός Ουρμπίνο δεν την αναγνώρισε, παρότι την είχε δει πολλές φορές ανάμεσα στα νεφελώματα των σκακιστικών παρτίδων στο εργαστήριο του φωτογράφου και κάποια στιγμή της είχε συνταγογραφήσει και μερικά φακελάκια κινίνου για τον τεταρταίο πυρετό. Της έδωσε το χέρι του κι εκείνη το πήρε ανάμεσα στα δικά της, περισσότερο για να τον βοηθήσει ν' ανέβει παρά για να τον χαιρετήσει. Στη σάλα επικρατούσε η ατμόσφαιρα και το αόρατο μουρμουρητό της λόχμης κάποιου δάσους, κι ήταν παραγεμισμένη με έπιπλα και εκλεκτά αντικείμενα, καθένα στη φυσική του θέση. Ο γιατρός Ουρμπίνο θυμήθηκε δίχως πίκρα το μαγαζί ενός αντικέρ στο Παρίσι, μια φθινοπωρινή Δευτέρα του περασμένου αιώνα, στο νούμερο 26 της οδού Μονμάρτρης. Η γυναίκα κάθισε απέναντί του και του μίλησε με σπασμένα ισπανικά.

«Σαν στο σπίτι σας, γιατρέ», είπε. «Δε σας περίμενα τόσο σύντομα».

Ο γιατρός Ουρμπίνο ένιωσε προδομένος. Την κοίταξε μέσα από την καρδιά του, πρόσεξε το βαρύ της πένθος, την αξιοπρέπεια της οδύνης της, και τότε κατάλαβε πως αυτή η επίσκεψη ήταν άχρηστη, αφού εκείνη γνώριζε περισσότερα απ' αυτόν για όλα όσα είχαν γραφτεί και εξηγηθεί στη μεταθανάτια επιστολή του Ιερεμία ντε Σεντ-Αμούρ. Κι έτσι ήταν. Εκείνη τον είχε συντροφέψει ως λίγες ώρες πριν από τον θάνατό του, όπως τον συντρόφευε μισή ζωή με μια αφοσίωση και μια υποταγμένη τρυφερότητα που έμοιαζαν υπερβολικά με έρωτα, και δίχως να το ξέρει κανείς σ' αυτή τη νυσταλέα επαρχιακή πρωτεύουσα, όπου ακόμα και τα κρατι-

κά μυστικά ήταν κοινά μυστικά. Είχαν γνωριστεί σ' ένα χάνι για περαστικούς στο Πορτ-ο-Πρενς, όπου είχε γεννηθεί εκείνη κι αυτός είχε περάσει τον πρώτο καιρό του ως φυγάς, και τον ακολούθησε ως εκεί ένα χρόνο κατόπιν για μια σύνομη επίσκεψη, παρότι ήξεραν κι οι δυο τους χωρίς να το έχουν συμφωνήσει πως ερχόταν να μείνει για πάντα. Αυτή φρόντιζε να διατηρεί καθαρό και σε τάξη το εργαστήριο μία φορά την εβδομάδα, αλλά ούτε και οι πιο πονηροί γείτονες δε συσχέτισαν τις εμφανίσεις της με την αλήθεια, διότι υπέθεταν, όπως όλος ο κόσμος, πως η ανικανότητα του Ιερεμία ντε Σεντ-Αμούρ δεν περιοριζόταν στο περπάτημα. Ο ίδιος ο γιατρός Ουρμπίνο το υπέθετε για πολύ καλά εξακριβωμένους ιατρικούς λόγους και δε θα πίστευε ποτέ πως είχε γυναίκα, εάν δεν του το είχε αποκαλύψει ο ίδιος στην επιστολή. Έτσι κι αλλιώς, δυσκολευόταν να καταλάβει πώς δυο ενήλικες ελεύθεροι και χωρίς παρελθόν, στο περιθώριο των προκαταλήψεων μιας εσωστρεφούς κοινωνίας, θα διάλεγαν τη μοίρα των απαγορευμένων ερώτων. Εκείνη του το εξήγησε: «Έτσι ήθελε». Επιπλέον, η παρανομία που μοιραζόταν μ' έναν άντρα που δεν υπήρξε ποτέ εντελώς δικός της και μέσα στην οποία παραπάνω από μία φορά ένιωσαν την αυθόρμητη έκρηξη της ευτυχίας δεν της φαινόταν ανεπιθύμητη κατάσταση. Το αντίθετο: η ζωή τής είχε αποδειξει πως ίσως να ήταν παραδειγματική.

Την προηγούμενη νύχτα είχαν πάει στο σινεμά, καθένας μόνος του και σε χωριστά καθίσματα, όπως πήγαιναν τουλάχιστον δυο φορές τον μήνα από τότε που ο Ιταλός μετανάστης δον Γκαλιέο Δακόντε έστησε μια ανοιχτή αίθουσα στα ερείπια ενός μοναστηριού του 17ου αιώνα. Είδαν μια ταινία βασισμένη σ' ένα βιβλίο που ήταν της μόδας την περασμένη χρονιά και που ο γιατρός Ουρμπίνο είχε διαβάσει με την καρδιά συντετριμμένη από τη βαρβαρότητα του πολέμου: *Ουδέν νεώ-*

τερων από το *Δυτικό Μέτωπο**. Συναντήθηκαν μετά στο εργαστήριο, κι εκείνη τον βρήκε αφηρημένο, με νοσταλγική διάθεση, και σκέφτηκε πως ήταν εξαιτίας των βίαιων σκηνών με τους ετοιμοθάνατους τραυματίες στον βούρκο. Προσπαθώντας να τον κάνει να ξεχαστεί, τον προσκάλεσε να παίξουν μια παρτίδα σκάκι κι εκείνος είχε δεχτεί για να την ευχαριστήσει, αλλά έπαιξε χωρίς να προσέχει, με τα λευκά πιόνια ασφαλώς, ώσπου ανακάλυψε πριν από κείνη πως η ήττα τον περιέμενε τέσσερις κινήσεις παρακάτω και παραδόθηκε άδοξα. Ο γιατρός κατάλαβε τότε πως ο αντίπαλος στην τελευταία παρτίδα ήταν εκείνη και όχι ο στρατηγός Χερόνιμο Αργκότε, όπως είχε υποθέσει. Ψέλλισε έκπληκτος: «Ήταν αριστοτεχνική παρτίδα!»

Εκείνη επέμεινε πως δεν ήταν αντάξια της φιλοφρόνησης, αφού ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ, τυλιγμένος ήδη στην ομίχλη του θανάτου, κινούσε τα πιόνια ανόρεχτα. Όταν διέκοψε την παρτίδα, κάπου στις έντεκα και τέταρτο, είχε σταματήσει πια η μουσική από τους υπαίθριους χορούς κι εκείνος της ζήτησε να τον αφήσει μόνο. Ήθελε να γράψει μια επιστολή στον γιατρό Χουβενάλ Ουρμπίνο, τον οποίο θεωρούσε τον πιο αξιόσεβαστο άνθρωπο που είχε γνωρίσει και επιπλέον φίλο καρδιακό, όπως του άρεσε να λέει, παρότι το μοναδικό κοινό σημείο και των δυο ήταν το πάθος της σκακιέρας, νοούμενο ως λογικός διάλογος και όχι ως επιστήμη. Τότε κατάλαβε πως ο Ιερεμίας ντε Σεντ-Αμούρ είχε φτάσει στο τέρμα της αγωνίας του και πως δεν του απέμενε περισσότερος χρόνος ζωής απ' όσον ήταν απαραίτητος για να γράψει την επιστολή. Ο γιατρός δεν μπορούσε να το πιστέψει.

«Οπότε το ξέρατε!» αναφώνησε.

* Βραβευμένη με Όσκαρ ταινία του 1930, του Λούις Μαϊλστόουν, βασισμένη στο ομώνυμο μυθιστόρημα του Έριχ Μαρία Ρεμάρκ.

*Ήταν αναπόφευκτο: το άρωμα του πικραμύγδαλου του
θύμιζε πάντα τη μοίρα των αδιέξοδων ερώτων.*

Όταν η νεαρή Φερμίνια Δάσα αρνείται τις παθιασμένες προτάσεις του Φλορεντίνο Αρίσα και παντρεύεται τον δόκτορα Χουβενάλ Ουρμπίνο, ο αθεράπευτα ρομαντικός Φλορεντίνο αναζητά παρηγοριά στην αγκαλιά πολλών άλλων γυναικών, καμία όμως δεν μπορεί να αντικαταστήσει τη Φερμίνια στην καρδιά του. Πιστός στον όρκο του ότι θα την αγαπάει για πάντα, ζει για την ημέρα που εκείνη θα απελευθερωθεί από τα δεσμά της. Όταν, μισό αιώνα αργότερα, ο σύζυγος της Φερμίνια σκοτώνεται προσπαθώντας να κατεβάσει τον παπαγάλο του από ένα δέντρο μάγκχο, ο Φλορεντίνο αρπάζει την ευκαιρία να δηλώσει την αιώνια αγάπη του. Μπορεί όμως ο νεανικός τους έρωτας να ξαναζωντανέψει στο λυκόφως της ζωής τους;

*Ένας εξαιρετικός συγγραφέας, σοφός,
συμπονετικός και πολύ διασκεδαστικός.*

THE SUNDAY TELEGRAPH

Μια συγκλονιστικά δυνατή ιστορία αγάπης.
NEWSWEEK

*Ένας ύμνος στις διάφορες μορφές
αγάπης μεταξύ ανδρών και γυναικών.*

THE TIMES

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 19575

Γ Ι Α Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Τ Ε Σ Μ Ε Α Π Α Ι Τ Η Σ Ε Ι Σ